

Jura, Natur og vandmiljø

En revision af ammoniakreguleringen kunne gavne både natur og erhverv

Ammoniakreguleringen er meget vidtgående, uforudsigelig, ikke altid effektiv og så kan den være en reel barriere for tiltag, der skal øge naturarealet eller forbedre naturen.

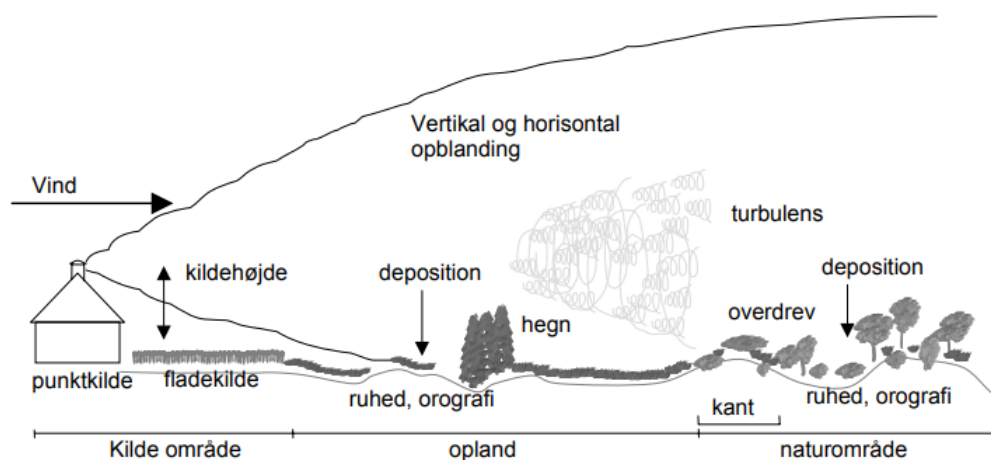
Viden om

Det kan være meget afskrækkende for landmænd at gøre en aktiv indsats for naturen, hvis det fører til begrænsninger eller indgreb i produktionen. Derfor kan det være gavnligt for både for både erhverv og natur at vurdere nærmere om reguleringen kan gøres mere målrettet, omkostningseffektiv og fleksibel.

Ammoniak kan skade naturen

Det er efterhånden velkendt viden, at husdyrproduktionen giver anledning til ammoniakemission. En del af denne emission deponeres igen tæt ved kilden og kan give anledning til eutrofiering og forsurening af nærliggende naturområder. Den øvrige del kan bidrage til et forhøjet niveau af kvælstofforbindelser i luften, der også kan bidrage til eutrofieringen af naturen regionalt, nationalt eller internationalt.

Figur 1. Skitseret figur af et husdyrbrugs ammoniakemission og deposition i naturen. Kilde: Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug.

Ammoniakemissionen er derfor også underlagt en detaljeret ammoniakregulering, der dels har til formål at reducere udledningen og nedbringe luftforureningen generelt (krav om anvendelse af bedste tilgængelige teknologi (BAT)) dels har til formål at sikre, at de følsomme naturområder, der ligger nær produktionsanlæggene ikke overbelastes med ammoniak (den specifikke ammoniakregulering).

Med den specifikke ammoniakregulering stilles der krav til den totale deposition et husdyrbrug må belaste den såkaldte kategori 1 og kategori 2 natur med. Og der er krav om vurdering og fastsættelse af vilkår for den maksimale merdeposition på kategori 3 naturen. Beskyttelsesniveauerne er meget restriktive, og der er tale om generel erstatningsfri regulering. Kravene stilles når et husdyrbrug skal godekendes eller tillades, men totaldepositionskravene skal også sikres fremtidig overholdelse, når et eksisterende lovligt etableret husdyrbrug skal revurderes.

Det kan være meget dyrt eller teknisk umuligt for eksisterende husdyrbrug at imødekomme kravene. Dispensationsmulighederne er stærkt begrænsede, klageadgangen er vanskelig og klagenævnets praksis meget restriktiv, hvorfor eneste mulige løsning kan være en helt eller delvist at afvikle produktionen i takt med nedslidningen af produktionsanlægget.

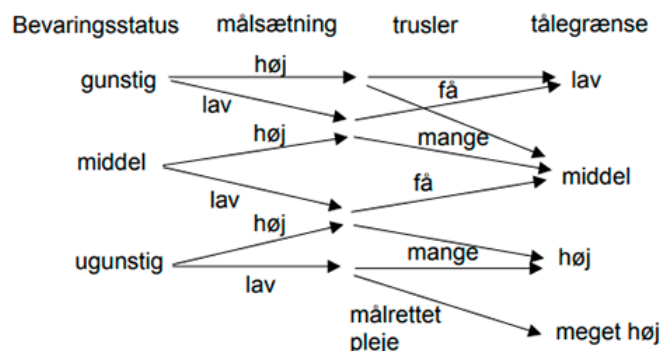
Den specifikke ammoniakregulering er således meget vidtgående, og det rejser naturligt spørgsmål om der ikke kunne skabes andre veje til at sikre særlige kvælstoffølsomme naturværdier? Det kunne f.eks. være med virkemidler som:

- Naturpleje
- Naturgenopretning
- Erstatningsnatur

Naturpleje

Naturpleje kan bidrage til at fjerne næringsstoffer fra næringsbelastede naturarealer, f.eks. ved afgræsning eller høslæt. Derudover kan naturpleje, særligt ved afgræsning, skabe forstyrrelser og variation. Naturpleje kan derfor ændre konkurrenceforholdene mellem arterne og sikre levestedet for de mere nøjsomme arter til trods for en ammoniakpåvirkning eller anden kvælstofbelastning.

En række af de naturtyper, der regnes som ammoniakfølsomme, er naturtyper, der er betingede af en eller anden grad af forstyrrelse (seminaturlige naturtyper). Om en seminaturlig naturtype kan bevares ved pleje på trods af ammoniakpåvirkning afhænger af den aktuelle naturtilstand, målsætningen for naturen samt øvrige trusler og tiltag.

Figur 2. Skematisk figur over forskellige faktors betydning for, hvilket relativt niveau af kvælstofbelastning naturen kan tåle uden at der sker væsentlige ændringer i naturtilstanden (naturens tålegrænse). Kilde: Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug. Kilde: Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug.

Naturgenopretning

Nogle naturarealer er historiske set belastede af ammoniakpåvirkningen i en grad så ammoniakdepositionen skal bringes ned til et niveau under områdets aktuelle tålegrænse for at sikre at naturen udvikles mod en gunstig bevaringsstatus. Et alternativ hertil kan være at foretage en intensiv pleje/restaureringsindsats som f.eks. afbrænding, tørveskrældning eller lign. effektive metoder til at fjerne ophopede næringsstoffer.

Erstatningsnatur

En række af de naturarealer, der udløser ammoniakkravene er små og fragmenterede forekomster. Andre er beliggende meget nær et eller flere husdyrbrug. Flere er således historisk set belastede af ammoniak og evt. randpåvirkede eller belastede af tilstrømmende overfladevand. Potentialitet for at sikre eller genskabe naturværdierne på sådanne arealer kan være meget dårlige og ammoniakreguleringen indgribende for et- flere produktioner. Derfor kan det være yderst relevant at se nærmere på om ammoniakkravet er proportionelt eller om ammoniakkravet kan veksles til en indsats for reetablering eller pleje af naturen i større sammenhængende naturområder, og derigennem sikre en langt mere effektiv indsats for naturen og biodiversiteten.

Virkemidlerne blev bragt på banen med naturpakken

Med den gældende ammoniakregulering er der dog for det enkelte brug stærkt begrænsede, eller nærmest ingen muligheder for at anvende pleje/naturgenopretning/erstatningsnatur som et alternativ til at nedbringe ammoniakdepositionen. Det skyldes dels praktiske og juridiske vanskeligheder med at sikre plejen f. eks., hvis naturen ejes af en anden end ejeren af husdyrproduktionen og manglende værktøjer til at fastlægge det rette niveau (bytteforhold) ved en konkret vurdering, dels politiske beslutninger og mål (eller pligt til) samlet set at nedbringe ammoniakbelastningen af kategori 1 og 2 natur [2].

Men arbejdet med at undersøge nærmere om virkemidlerne kunne bringes i anvendelse f. eks. med ved en mere konkret vurdering, blev aldrig færdiggjort og bragt i anvendelse.

For kategori 3 naturen kan viden om pleje eller genopretning dog bidrage til vurdering af naturarealets faktiske tålegrænse, se nedenfor.

Lave ende af angivne interval	Høje ende af angivne interval
Gunstig bevaringsstatus	Ugunstig bevaringsstatus
Ingen indikation på forstyrrelser af områdets funktion	Væsentlige indikationer på forstyrrelser af områdets funktion
Få minus arter	Dominans af minus arter
Stort antal og - dækning af typiske arter	Ingen eller få typiske arter
Areal over naturtypens kritiske størrelse	Areal under naturtypens kritiske størrelse
Lang kontinuitet	Kort kontinuitet
Højt målsat	Lavt målsat
Naturgenopretningsplan med høj målsætning	
Fredet område, habitatområde	
Forekomst af kvælstoffølsomme arter på rød- eller gullisten	
Plejeplan, der sikrer hensigtsmæssig pleje (plejekrævende naturområder)	Plejekrævende, men ingen aktuelle plejeplaner; området forventes at gro til. Plejeplan, der sikrer hensigtsmæssig pleje (plejekrævende naturområder)
Sikret skånsom drift	Problematiske eller usikker fremtidig drift Tvivl om lateral tilstrømning Dræning (våde naturtyper) Tvivl om tidligere gødskning

Figur 3. Mulige kriterier for vurdering af tålegrænsen for kategori 3 natur. Kilde: Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug.

Som det fremgår, udgør plejen af de plejekrævende naturtyper et element, der kan trække både op og ned i vurderingen. For områder, der har en høj kvalitet vurderet ud fra primært artssammensætningen, vil tålegrænsen som udgangspunkt skulle placeres i den lave ende af de angivne intervaller. Denne vurdering styrkes, hvis områdets fremtidige gunstige tilstand i øvrigt er sikret, bl.a. gennem plejen. For områder, hvis bevaringsstatus er ugunstig, og hvor der allerede er sket et tab af de mest følsomme arter, vil tålegrænsen være middel til høj. Hvis områdets målsætning er lav, vil intensiv pleje medføre, at der kan anvendes en høj tålegrænse [1].

Læs mere i artiklen [Nye anbefalede tålegrænser til vurdering af kategori 3 natur](#).

Ny, nyfunden natur og nye fortolkninger

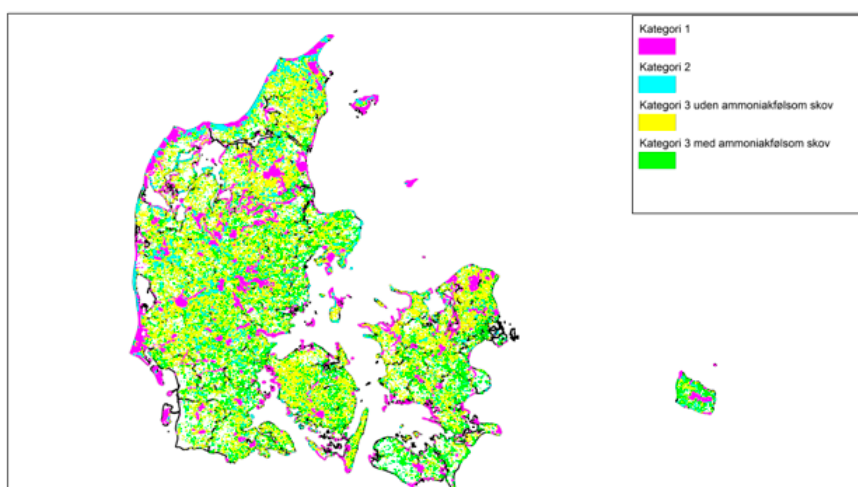
Initiativer for at forbedre naturen, skabe ny natur og kortlægge den eksisterende natur fører ofte til, at der kortlægges nye områder som omfattes af kategori 1, 2 og 3 natur. Dette indebærer en uforudsigelighed, der gør det meget vanskeligt at finde investeringssikre lokaliseringmuligheder for nye husdyrbrug. De eksisterende brug kan opleve at blive fastlåst i den nuværende produktion og ved førstkomende revurdering at blive pålagt at nedbringe eller afvikle produktionen.

Meget af naturen, der omfattes af kategori 1-3 er ikke præcist defineret og afgørelser om status, hviler på et skøn. Meget er kun vejledende registreret og kortlægninger opdateres løbende. Det er således ikke muligt for en lodsejer/dyreholder, med særlig stor sikkerhed selv at orientere sig om der er, eller kommer natur i nærområdet, der kan lægge hindringer for produktionen.

Hertil kommer at praksis for at vurdere hvorvidt natuarealer er omfattet er foranderlig og tilsyneladende skærpende da kommunerne pålægges at vurdere påvirkningerne af stadig flere naturtyper med afgørelser fra klagenævnet.

Den forudsigelighed, der bl.a. var målet med en generel regulering, er således tilsyneladende ikke opnået.

Konsekvensen er desuden, at der er en velbegrundet bekymring for risikoen ved aktivt at gå ind i indsatser for naturen.

Figur 4. Et lidt ældre kort, der viser forekomsten af kategori 1 - 3 natur.

Naturtilstanden og ammoniakreguleringen

Tilstanden af naturen er betinget af langt flere og betydelige faktorer end bare ammoniakpåvirkningen. En god og artsrig natur er betinget af rigelig plads, naturlig dynamik/økologiske processer og mere næringsfattige forhold. Der tales derfor meget om at natur og biodiversitet kun kan sikres ved at skabe store og sammenhængende naturområder med naturlig hydrologi og helårsgræsning, der kan genskabe de naturlige processer.

Politisk understøttes arbejdet ved at rette midler mod urørt skov, naturnationalparker, udtagning af landbrugsarealer, genopretning af naturlig hydrologi, sammenbinding af særligt prioriterede naturtyper og tilskud til naturpleje mm.

Der er dog ikke sikkerhed for at forvaltningens krav på de samme arealer, som pålægges de vidtgående ammoniakkrav. Usikkerheden, eller den manglende koordinering er særlig stor for kategori 2 naturen, der langt fra altid er omfattet af nogen plejeindsats.

Derfor er ammoniakregulering ikke altid effektiv og kan synes uproportionelt indgribende når et husdyrbrug mødes af det vidtgående ammoniakreduktionskrav uden at der samtidigt skabes sikkerhed for at naturen plejes eller reetableres. Eller på anden vis sikres med henblik på den langsigtede bevarelse.

Konklusion

Det må konstateres at ammoniakreguleringen er meget vidtgående, uforudsigelig og ikke altid effektiv. Og så kan den være en reel barriere for tiltag, der skal øge naturarealet eller forbedre naturen. Det kan være meget afskrækkende for landmænd at gøre en aktiv indsats for natur, hvis det fører til begrænsninger eller indgreb i produktionen.

Der syntes at være muligheder for at skabe grundlag for en mere målrettet og fleksibel regulering, hvor det sikres at naturindsatser og regulering af ammoniakpåvirkningen målrettes de samme områder. Og hvor der arbejdes for at fjerne frykten og skabe motivation for at gøre en indsats for naturen.

Referencer

1. Miljøministeriet Skov- og Naturstyrelsen, 2003, Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug
2. Bak, J., Løfstrøm, P. & Damgaard, C.F. 2018. Vurdering af virkninger på natur og miljø af forskellige modeller for ændret regulering af ammoniakemission

Emneord

Ammoniakregulering

Jura

Tema: Regulering af ammoniakbelastningen af naturen

Kravene til reduktion af ammoniakudledningen i nærheden af naturområder har stor betydning for etablering, udviklingsmuligheder og den fortsatte produktion på husdyrbedrifter. Bliv klogere på baggrunden og forvaltningen af reglerne.

Publiceret: 18. december 2020

Sidst bekræftet/revideret: 18. december 2020

Vil du vide mere?

Winnie Heltborg

Specialkonsulent, Natur

SEGES

whb@seges.dk

+45 87405554

Støttet af

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A. SEGES	Tlf.	87405000
Agro Food Park 15	Fax.	87405010
8200 Aarhus N	Email	info@seges.dk

